

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

Proprietar editor :

Reuniunea învățătorilor români
dela școalele popor. conf. ort din
protopopiatele arădane I—VII.

REDACTOR :

PETRU VANCU
învățător.

Manuscrisurile și corespondența
se va trimite redact. în Magya-
rád, iar abonamentele cassaru-
lui I. Groșorean în Galsa-Világos

Comitetul de redacție :

Iosif Moldovan, Iuliu Groșorean, Dimitrie Popoviciu, Nicolae
Ștef. Ioan Crișao, și Iosif Stanca, învățători.

Abonament : pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.

Arhiepiscopul și Mitropolitul Andreiu Baron de Șaguna.

(n. 1808 — † 1873).

Sărbarea centenarului Marelui Andreiu Baron de Șaguna.

Zile mari și frumoase, zile istorice au fost pentru biserica și neamul nostru românesc din toate părțile zilele de 4/17 și 5/18 Octomvrie 1909. Împlinindu-se o sută de ani dela nașterea în veci neuitatului Arhiepiscop și Mitropolit *Andreiu Baron de Șaguna*, n'a fost colț locuit de români, în care să nu se fi sărbăt aceste zile în mod vrednic și cu solemnitatea reclamată de măreța acestui bărbat providențial. Atât în Ungaria cât și în România, Bucovina și Macedonia s'au organizat din acest incident sărbători mari și înălțătoare de inimi. Bărbați renumiți și oratori distinși au glorificat în toate părțile faptele mărețe ale acestui neîntrecut bărbat, care prin munca sa uriașă a știut da viață bisericei și neamului nostru din această țară. Cele mai înălțătoare sărbări însă s'au ținut în *Sibiiu* și *Rășinari*, locul de odihnă al Marelui și în veci neuitatului Arhiereu.

Reuniunea noastră învățătoarească încă a ținut să aducă prinosul său de pietate, venerațiune și recunoștință față de cel mai mare Arhiereu al bisericii noastre și regeneratorul școalei românești din această patrie, a cărui memorie vecinic binecuvântată are să fie din generație în generație, reprezentându-se oficios atât la sărbările din *Sibiiu*, cât și la cele din *Rășinari*, prin prezidentul și secretarul general *Iosif Moldovan* și *Dimitrie Popoviciu*.

Tot asemenea și conduse de aceleași idei și sentimente au fost reprezentate acolo și celelalte reuniuni surori și anume: Reuniunea soră dela Caransebeș prin prezidentul *Gheorghe Jianu*. Reuniunea soră dela Timișoara prin prezidentul *Iuliu Vuia* și Reuniunea soră dela Oradea-mare prin prezidentul său *Vasile Sala*, depunând cu toții și o prea frumoasă cunună la mormânt.

Ce durere însă, că frații învățători din Arhidieceză, nefiind organizați în Reuniuni ca noi, cești din diecezele Arad și Caransebeș, n'au putut fi reprezentați și ei în mod oficios!

Învățătorii delegați la I. P. S. Sa Mitropolitul și P. S. Sa Episcopul Aradului.

Ajunși în Sibiiu, lucrul cel dintâi ne-a fost a ne prezenta în corpore la I. P. S. Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul *Ioan Meșianu* și la P. S. Sa Episcopul nostru *Ioan I. Papp*, primiți fiind în ambele locuri în mod foarte afabil.

La I. P. S. Sa domnul Arhiepiscop și Mitropolit a talmăcit sentimentele învățătorimei prezidentul *Iosif Moldovan*, iar la P. S. Sa domnul Episcop prezidentul *Iuliu Vuia*, arătând ambii în vorbirile lor scopul sosirii noastre în Sibiiu și asigurând pe înalții prelați de nestrămütata credință, dragoste și alipire.

I. P. S. Sa domnul Arhiepiscop și Mitropolit *Ioan Meșianu*, în răspunsul său spune, că se bucură mult de vizita noastră. Vede între noi pe mai mulți inși cunoscuți vechi. Și-aduce aminte cu plăcere de timpul când împreună cu noi a lucrat ca episcop pentru binele și înflorire școalei române confesionale din dieceza Aradului. Atrage în mod binevoitor atențiunea învățătorimii să țină strâns la școala și biserica românească, unica noastră scăpare astăzi. Nu râvnind la salare, poate mai bune, mai grase, să ne uităm în alte părți, pentrucă la noi, deși mai sărăcuți, suntem totuși la noi acasă și între cei dintâi, până când între străini, vom fi poate cu salare mai bune, dar totdeauna cei din urmă. Se arată în fine foarte pesimist de viitorul nostru și a școalei noastre, căci, zice, vremurile astăzi sunt nu se pot mai grele. Se cautăm însă prin tact bun a-ne acomoda împrejurărilor, susținând bune relațiuni și cu inspectorii regești, căci în mare parte dela ei depinde existența și viitorul nostru, până când doară se vor mai schimba împrejurările într'adevăr grele și triste, de astăzi pentru cari, Va mărturisesc, că chiar și un *Șaguna*, dacă ar trăi, ar fi puțin.

P. S. Sa dl Episcop *Ioan Ignatie Papp*, în răspunsul său spune, că ia la cunoștință cu multă plăcere asigurările de nestrămütată credință și alipire a învățătorimii, în a cărei

dragoste, nici când n'a dubitat; apoi pornind din cuvintele: »că un popor numai cinstind memoria oamenilor săi mari, se arată în mod vrednic demn de ei«, se bucură mult de hotărîrea deamănă a învățătorimii de a luă parte la sărbările aranjate în memoria Marelui Arhiepiscop și Mitropolit Andreiu: îndeosebi se bucură, când vede, că învățătorimea din dieceza sa și în acest mod caută să se afirme, făcându-și datoria.

Peste tot prezența învățătorilor la sărbări a făcut cea mai bună impresie în toate părțile

Sărbarea din Sibiiu.

Duminecă dimineța, la orele 9 a. m. s'a oficiat în marea și pompoasă biserică catedrală din loc Sftă liturgie. Serviciul divin s'a săvârșit cu mare aparat și multă solemnitate religioasă. A pontificat P. S. Sa domnul Episcop al Aradului *Ioan I. Papp*, încunjurat de următorii membrii ai clerului nostru înalt: I. P. C. Lor Arhimandriții *Vasile Mangra* și *Augustin Hamsea*; P. C. Lor Protosinzelii *Roman R. Ciorogariu*, *dr. Eusebiu Roșca*, *dr. Miron E Cristea*; Protopresbiterii *dr. Traian Puticiu*, *Ioan Pepa* și *dr. Ioan Stroiă* și de diaconii ceremoniali *dr. Vasile Stan* și *Dimitrie Câmpian*.

I. P. S. Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul *Ioan Meșianu* a ocupat loc în scaunul arhieresc.

De față sunt toți membrii Congresului național bisericesc, delegații clubului deputaților naționaliști români din dieta țării, în persoanele dlor *Gheorghe Pop de Basești*, președintele partidului național, *dr. Vasile Lucaciu* și *dr. Stefan C. Pop*, deputați; delegația Reunirilor învățăto-rești din diecezele Arad și Caransebeș, în persoanele dlor *Iosif Moldovan*, *Dimitrie Popovițiu*, *Gheorghe Jianu*, *Iuliu Vuia* și *Vasile Sala*, și mulți, foarte mulți oaspeți din România și alte părți, așa, că biserica catedrală, mare cum e, eră tixită de lume.

Serviciul divin e solemn și impunător. A cântat foarte frumos corul mixt al inteligenței române din Sibiiu, con-

cus cu multă precisiune de neobositul profesor *Timoteiu Popoviciu* din loc. Irmosul și Priceasna le-a cântat preotul *Octavian Murășan* din Sibiu, dovedind un puternic glas de bariton.

După Sfânta liturgie s'a oficiat parastasul pentru odihna sufletului Marelui Șaguna, la care, pe lângă cei amintiți mai sus, slujesc și I. P. S. Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul *Ioan Meșianu* și I. P. C. Lor Arhimandriții *dr. Ilarion Pușcariu* și *Filaret Musta*. Răspunsurile le dă acum corul elevilor dela seminarul »*Andreian*« din loc, cu multă frumsețe și duioșie, tot sub conducerea harnicului profesor *Timoteiu Popoviciu*. În urmă I. P. S. Sa domnul Arhiepiscop și Mitropolit *Ioan Meșianu* ține o vorbire foarte frumoasă, în care schițează meritele Marelui Șaguna pentru biserică, neam și patrie. Spune între altele, că »Șaguna a fost cel mai mare bărbat al timpului său în sânul neamului nostru. Bărbat, ca și care abia la un secol, dacă se naște unul. El ne-a creat tot ce avem astăzi ca biserică și neam. El a desrobit biserica, a înființat seminarele și tipografia; la stăruința și cu conlucrarea lui neobosită s'a înființat gimnazul românesc din Brașov și Brad, Asociațiunea; a înființat și augmentat fonduri trebuincioase pentru promovarea intereselor noastre de biserică și neam; a dat bisericii noastre cea mai frumoasă organizație cuprinsă în legea fundamentală: »Statutul organic«. Tot el a făcut în timpul său și cauza noastră națională. Și dacă vom căută, zice mai departe I. P. S. Sa, după cauza acestor lucruri mari și frumoase, săvârșite de Marele Arhiereu *Andrieu Baron de Șaguna*, vom afla, că cauza tuturor acestor lucruri a fost dragostea lui mare față de popor, față de biserică și neam. Pentru aceea bunul Dumnezeu l-a și binecuvântat, atât în viața aceasta, ridicându-se el la cea mai înaltă treaptă în biserică, cât și în cea dincolo de mormânt, ajungând la fericirea vecinică. Trec tinerețele, trec bătrânețele, trec toate, toate; rămân numai faptele bune, cari singure numai vor avea să scoată la iveală meritele oamenilor, ridi-

cându-i pe cei buni, și osândindu-i și condamându-i pe cei răi și pe cei ce fac fapte rele. Congresul nostru național bisericesc, când a ordonat aceste sărbări, a pornit din două motive: a voit deoparte ca să inspire în sufletul oamenilor sentimente pentru tot ce e bun, nobil și frumos, iar pe de altă parte, ca oamenii să fie totdeauna recunoscători față de binefăcătorii lor. Căci fericit e acel popor, care știe prețul și cinstii pe oamenii săi mari și iarăși vai de acel popor, care este lipsit de aceste frumoase și prețioase sentimente. Deci să ne trudim și noi a face totdeauna fapte bune și a căută să desvoltăm în noi tot mai mult sentimentul recunoștinței față de binefăcătorii și sprijinatorii noștrii, dacă voim să fim fericiți. Prin recunoștință totdeauna ne înmulțim binevoitorii și sprijinatorii și dincontră, prin nerecunoștință ni-i împuținăm.

Tot ce a făcut Șaguna, a făcut pentru popor, care, mai ales astăzi, trăiește în biserică și prin biserică. Căci numai biserica poate alina durerile și suferințele neamului și a singuraticilor lui. Face apoi un apel călduros către toți și îndeosebi se adresează fruntașilor vieții noastre publice, ca să nu întrelese nici o ocaziune a insuflă în sufletul tineretului sentimentul dragostii creștinești față de popor și biserică, întocmai pe cum a făcut aceasta și mama lui Șaguna, și iată câte bunătăți n'au răsărit pentru noi și neamul nostru din aceasta! În fine imploară darul și binecuvântare lui Dzeu de a fi dăruiți cu cât mai mulți bărbați ca Șaguna.

Terminându-se și parastasul, marea mulțime a publicului s'a resfirat, iar deputații dietali *dr. V. Lucaciu, dr. Aurel Vlad, dr. St. C. Pop, dr. Nicolae Oncu, Vasile Goldiș, dr. Ioan Suciu, dr. G. Popoviciu, Vasile Damian, dr. Aurel Novac și dr. Stefan Petroviciu*, în frunte cu președintele partidului național, *Gheorghe Pop de Băsești*, s'au prezentat la I. P. S. Sa domnul Arhiepiscop și Mitropolit *Ioan Meșianu*, unde prin rostul președintelui partidului național, *Gheorghe Pop de Băsești*, l-au felicitat pentru sărbările organizate în memoria Marelui Șaguna.

Toți deputații, împreună cu mai mulți membri ai Congresului, au fost apoi opriți la prânz la I. P. S. Sa.

**Invățătorii delegați la mormântul
fostului prof. prep. din Arad dr.
Lazar Petroviciu.**

Unul dintre cei mai distinși și mai geniali bărbați de școală ai timpului său, mult regretatul și eminentul profesor dela vechia noastră preparandie din Arad, neobositul și zelosul dascăl *dr. Lazar Petroviciu*, își doarme somnul de veci în cimiterul de lângă biserica »din groapă«, suburbiul Josefin, din Sibiu. Profesorul, despre care în veci neuitatul său coleg *Teodor Ceonța*, cu ocaziunea înmormântării sale, întâmplată în *Sibiu*, la 10/22 Iunie 1881 iată ce a zis :

„În mica Dumbrăvioară a gîntei maltratate,
Pe tine camarazii te-avură trandafir!
Și'n corul sacrei muse, amice neuitate,
Fu-și vers de flomelă, ce jalnic suvenir!
În urma ta lumina adânc pătrunzătoare
Lăsa-și, amice scump, colegă neuitat!
Model sincerității — virtute înfloritoare —
Și lângă toate acestea, doctrine ai lăsat.
Pleca-și plăpând de zile, cu minte cărunțită,
Pe un drum ce azi îl calcă bătrân Octogenar.
Lăsa-și în cercul nostru lacune amar simțite,
Iar tu primi-și în ceruiri triumf de general“.

Folosindu-ne de ocaziune, la orele 3 p. m. am excurs în corpore și la mormântul lui, unde în prezența unui public numărös, ce ieșea tocmai din biserică, dela sărbarea centenarului Marelui Șaguna, părintele din loc *Z. Boiu*, la rugarea noastră, a servit o mică slujbă pentru odihna sufletului aceluia, care cât timp a fost în viață a fost o prea prețioasă făclie a neamului și școlii noastre românești. Răspunsurile le-a dat corul învățătorilor delegați.

Ședința festivă a societății de lectură a elevilor dela seminarul »Andreian«.

Duminecă seara, la 6 oare, societatea de lectură a tinerimii dela seminarul »Andreian« a ținut să-și ia și ea partea ei din aceste sărbări, aranjând în memoria Marelui Șaguna o frumoasă și prea succesă ședință festivă. Sărbarea s'a ținut în sala festivă a casei naționale. A fost de față multă lume. Sala eră arhiplină. Punctul prim din programă a fost „Cuvânt de deschidere«, rostit de P. C. Sa părintele protosinzel Dr. *Eusebiu Roșca*, directorul seminarului „Andreian«, care în cuvinte alese și binesimțite arată meritele neperitoare ale Marelui Arhiereu Șaguna pentru școală, biserică și neam, prezentându-l ca pe întemeietorul și organizatorul, ba până la o vreme chiar și conducătorul seminarului, care astăzi îi poartă numele. În fine întorcându-se spre elegantul și superbul portret al Marelui Șaguna, aninat pe perețele din dreapta, termină cu o rugăciune foarte acomodată și de toată frumseța.

A urmat apoi o prea frumoasă și tot atât de bine executată cântare religioasă „Noel“, cor bărbătesc, de Adam, cântată de corul seminarial, sub conducerea zelosului profesor *Timoteiu Popoviciu*. *Nicodim Cristea*, teolog de curs III, cetește apoi dizertația sa sub titlul „Creștinism și cultură“; lucrare, făcută cu multă pricepere, în care caracterizează toate religiunile antice în raport cu religiunea creștină, scoțând din toate superioritatea acesteia; în urmă accentuiază meritele Marelui Șaguna, pentru cultura bazată pe principiile creștine și pentru binele și fericirea neamului. Urmează altă cântare: „Dorul înstrăinatului“, cor bărbătesc, de *Flechtenmacher*—*Popoviciu*, executată tot de corul seminarial, însă cu atâta frumseță, încât la insistența publicii a trebuit repetată.

Înainte de încheiere P. C. Sa părintele arhimandrit dr. *Ilarion Pușcariu*, luând cuvântul, face din nou elogii memoriei Marelui Arhiereu Șaguna, aduce mulțumită elevilor pentru prestațiunile într'adevăr frumoase, corpului profesoral, îndeosebi P. C. Sale părintelui protosinzel și

director seminarial *Dr. Eusebiu Roșca*, pentru buna conducere a seminarului »Andreian« și cu aceste ședința festivă s'a terminat.

Concertul reuniunii sodalilor români.

După ședința festivă, a societății de lectură a elevilor dela seminarul »Andreian«, la 8 oare seara, reuniunea sodalilor români din Sibiiu, de sub conducerea neobositului *Victor Tordășianu*, tot din incidentul sărbărilor centenarului Marelui Arhiereu *Andrei Baron de Șaguna*, a dat în sala mare dela hotelul »Unicum« un prea succes concert împreună cu petrecere de joc. Îți eră mai mare dragul să vezi pe bină atâtea româncuțe, care de care mai frumoase și mai istețe, în frumosul port »Seliștenesc«. Sala eră plină de lume, încât nu mai încăpeau. Erau mulți oaspeți distinși din România. Corul, sub conducerea harnicului profesor *T. Popoviciu*, a cântat foarte bine și frumos următoarele piese: *Trecu-i valea*, cor mixt de *I. Mureșan*; *Hora Dobrogeană*, cor mixt cu acomp. de pian de *N. Popoviciu*; *Nu-i dreptate*, cor mixt de *G. Dima*; *Brumărel*, baladă pentru cor mixt cu solo de sopran și bariton, cu acomp. de pian: *Piese românești* pentru pian, executate de *dl L. Tempea* și *Răsunetul Ardealului* pentru cor mixt cu solo de sopran. Afară de program, tenoristul *I. Stanciu* a delectat publicul cu mai multe cântări solo, acompaniat la pian de *dl Tempea*, secerând ambii aplauze sgomotoase.

După concert s'a început jocul, care a durat până dimineața.

La Rășinari.

Luni dimineața, la oarele 8, pe o zi frumoasă de toamnă, s'a făcut excursia la comuna vecină din Rășinari, locul unde este înmormântat Marele Arhiereu *Andrei Baron de Șaguna*. Cortejul eră impunător. Peste 100 de trăsuri erau în mișcare. În trăsura primă se află *I. P. S. Sa Arhiepiscopul și Metropolitul Ioan Meșianu* cu *P. S. Sa Episcopul Ioan I. Papp*. Urmează apoi ceilalți dignitari

bisericești, membrii Congresului național bisericesc, delegații Reuniunilor învățătoarești din diecezele Arad și Caransebeș. Elevii seminarului »Andreian« sub conducerea profesorilor lor, precum și peste 30 de elevi ai liceului și școlii comerciale din Brașov, conduși de profesorii *dr. Iosif Blaga, Nicolae Bogdan* și *dr. Alexandru Bogdan*, apoi un grup de 10 tineri dela Blaj, au plecat încă în zori de zi pe picioare la Rășinari. Pe lângă aceștia o mulțime de căruțe satești cu frunțașii și preoții satelor de prin prejur, toți cu toții grăbeau spre Rășinari. Din Selişte au venit peste 40 de trăsuri, în frunte cu distinsul și inimosul român adm. protop. *dr. I. Lupaș*. Eră adevărat peregrinaj. Pe la mijlocul pădurii dintre Sibiiu și Rășinari, unde se începe hotarul acesteia, eră ridicat un arc de triumf, din ramuri de brad, cu inscripția: „*Bine-ați venit!*“ La marginea satului tot asemenea. Aici așteptă sosirea oaspeților primăria comunei Rășinari, în frunte cu notarul *Jurca* și întreagă reprezentanța comunală, care în numele comunei Rășinari salută pe Înaltii prelați prin următoarele cuvinte:

»Excelență! Înalt Prea Sfințite Părinte! Din nou ni se dă ocaziune, ca să Vă putem salută la granița comunei noastre. Comuna noastră din nou a îmbrăcat haine de sărbătoare spre a primi în sinul său pe Înaltul prelat însoțit de înalta Sa suită. Tinăr și bătrân saltă de bucurie, așteptând sosirea înaltului său oaspe. Deci în numele comunei politice, Vă zic un bine-ați venit, implorându-Vă binecuvântarea arhierescă. Să trăiți la mulți ani!

Înalt Prea Sfinția Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul *Ioan Meșianu*, mulțumește pentru buna primire, dă binecuvântarea sa arhierescă și după aceasta să face intrarea în comună. Aici tot satul e în picioare. Totul are un aspect sărbătoresc. Toate casele erau frumos împodobite cu brazi verzi. Casele, — bărbații și femeile, copiii și fetele, toți și toate în cea mai mare ordine și curățenie. Armonia aceasta însă a fost conturbată de o droaie de jandarmi,

cari parcurgeau stradele în lungul și latul lor, »susținând ordinea« (?). Erau peste 50 de inși.

Ajungând în mijlocul comunei, locul hotărît pentru primirea din partea comunei bisericesti, aici așteptau preoții din loc: Emanuil Lungu, Cioran și Dancăs, îmbrăcați în ornate bisericesti și încungiurați de o mulțime de popor și alți onorațiori.

Dându-se Arhieriei jos din trăsură, preotul Lungu le întinde sfânta evanghelie și îi salută, în numele comunei bisericesti, prin cuvinte alese și bine simțite. Răspunde tot asemenea I. P. S. Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul.

După aceasta Arhieriei se îmbracă în *manthie* și cu cârgile arhieresti în mână, între sunetul clopotelor și între cântări religioase, pleacă spre biserica din deal, numită „*Gruia*“, unde este înmormântat Marele Arhieriu Șaguna. În calea spre biserică, de ambe laturile, copiii dela școlile din loc, elevii dela liceul și școala comercială din Brașov și dela seminarul »Andreian«, sub conducerea învățătorilor și profesorilor lor, fac șpalir.

Ajunși la biserică, la 9 oare a. m., se începe sfânta liturgie. Serviciul divin e solemn și impunător. Pontifică P. S. Sa Episcopul *Ioan I. Papp*, încunjurat de I. P. C. Lor: *Augustin Hamsea* și *Vasile Mangra*, arhimandriți; P. C. Lor: *Roman R. Ciorogariu*, dr. *Eusebiu Roșca* și *Miron E. Cristea*, protosinceli; dr. *Traian Puticiu* și dr. *Ioan Stroia*, protopresbiteri; preotul din loc *Emanuil Lungu* și diaconii ceremoniali: *Demetriu Câmpian* și dr. *Vasile Stan*.

I. P. S. Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul *Ioan Meșianu* a luat loc în scaunul său arhieresc.

Răspunsurile liturgice le-a dat armonios corul elevilor seminariai, sub conducerea neobositului profesor *T. Popoviciu*. Irmosul l'a cântat preotul *Ovtavian Mureșan*, iar priceasna preotul *Isaia Popa*, ambii având frumoasă voce de bariton.

Terminându-se sfânta liturgie se îmbracă în ornatele sfinte și I. P. S. Sa Arhiepiscopul și Mitropolitul *Ioan Meșianu*, precum și I. P. C. Sa Arhimandritul dr. *Ilarion*

Pușcariu și apoi cu toții pleacă la mausoleul Marelui Șaguna, care se află în nemijlocita apropiere de biserică.

Pe fruntea mausoleului se află scris:

Arhiepiscopului și Mitropolitului Marelui Andreiu.

Născut în 20 Decembre 1808.

Mort în 6 Iunie 1873.

Arhidieceza răcunoscătoare.

MDCCCLXXVIII.

Se oficiază acum parastasul, după care I. P. S. Sa Arhiep. și Mitr. I. Mețianu urcă treptele mausoleului și cu ochii scăldați în lacrimi rostește publicului mare o frumoasă vorbire pastorală în care apreciază din nou activitatea Marelui Arhiepiscop Șaguna. În fine se adresează poporului din Râșinari, căruia îi dă povețe frumoase, invitându-l a grijă cât se poate de bine mormântul, căci lor le-a revenit cinstea mare de a găzdui pe Marele Șaguna între ei.

Urmează sfințirea bustului prin P. S. Sa Episcopul *Ioan I. Papp* și depunerea cununilor. Bustul este executat din marmoră albă de către sculptorul *A. Storck* din București și este așezat în mausoleu.

Se țin acum mai multe vorbiri.

Protopopul tractului *dr. Ioan Stroia* a rostit un cuvânt frumos și avântat și în urmă încredințează reșinărenilor mausoleul și bustul Marelui Șaguna. Răspunde preotul din loc: *Emanuil Lungu*, blând și cu minte, făgăduind, că vor stă totdeauna cu cea mai mare preveniență la dispoziția publicului ce va cerceta mormântul și că vor grijă de el ca de tesaurul cel prețios al bisericii și a neamului.

După aceste urcă acum treptele mausoleului *dr. Vasile Lucaciu* și în numele partidului național român rostește cu vocea sa puternică un pătrunzător discurs în care gloriifică memoria Marelui Arhiepiscop și Mitropolit *Andreiu Baron de Șaguna*, prezentându-l ca pe unul dintre cei mai mari arhiepiscopi, patriot și român.

Și cu aceste serviciul religios s'a terminat.

Cununile.

Din incidentul sărbărilor centenare, s'au depus pe mormântul Marelui Șaguna următoarele cununii:

1. Reuniunile învățătoarești din diecezele Arad și Caransebeș, cu inscripția: Marelui apostol al culturii neamului.
2. Reuniunea femeilor române din Brașov, cu inscripția: Slăvim memoria Marelui Arhiepiscop Andreiu Șaguna. Aniversarea seculară 1909.
3. Familia Mocsonyi, cu inscripția: Marelui Andreiu.
4. Seliștenii răcunoscători, cu inscripția: Marelui Apostol al neamului românesc.
5. Parohia Turnișor, cu inscripția: Nemuritorului Andreiu.
6. Nepoții: Colonelul Șaguna și Ana Șaguna, cu inscripția: Marelui Mitropolit Andreiu Baron de Șaguna.
7. Reuniunea sodalilor români din Sibiu, cu inscripția: Primului ei patron: Marelui Andreiu.
8. Societatea »Petru Maior« : Memoriei Marelui Andreiu.
9. Conzistorul mitropolitan, cu inscripția: Marelui Arhiepiscop și Mitropolit Andreiu.
10. Reuniunea femeilor române din Brașovul vechiu, cu inscripția: Memoriei Marelui Andreiu și distins apostol al neamului românesc, Andreiu Baron de Șaguna.
11. Reuniunea femeilor române din Sibiu, cu inscripția: Marelui Mitropolit Șaguna.
12. Dela Școala Asociațiunii, cu inscripția: Primului prezident.

Banchetul.

Terminate fiind astfel toate festivitățile, la 2 oare p. m. s'a început banchetul, dat în două locuri și anume: pentru inteligență în salele școlii din loc, luând parte 200 de inși și în alt loc pentru popor fiind de față peste 300 de inși. Toaste oficioase nu s'au ținut. La 4 oare p. m. se ridică masa și oaspeții se reîntorc spre Sibiu și alte părți.

Școala din Rășinari.

Ce școală Doamne! Palat nu altceva. Edificiu cu un etagiu. Adjustată cu toate recvizitele moderne. Opt puteri didactice, între cari și o învățătoare. Opt sale de învățământ. Bibliotecă frumoasă. Una pentru corpul învățătoresc, alta pentru copii și adulți. Între astfel de împrejurări nu e mirare să ai de lucru cu un popor așa deștept ca rășinării. Rășinarul și Seliște! Ce mare distanță între multe din școlile noastre și ei. Colo provăzuți cu de toate, ici nimic, sau aproape nimic. Și... *Dimitrie Popoviciu.*

Apostolul.)*

*Slăvite mucenic al vremilor uitate,
Gândind la tine toată ființa-mi să 'nfiară,
Și geniul blând la mine-adesea să coboară:
Trăiesc aievea zilele învișorate.*

*Te văd îngârbovit de-atâta grea povară,
Îți picură vieața ca-o lumină, moare,
Te pleci spre orizont ca un apus de soare
Duios, — mai splendid ca să se ivească iară.*

*Trimite-ne mereu din ceriuri sfântați rază,
Ne fii un bun tovarăș, inger sfânt de pază,
În zilele de încercare grea ș'amară!*

*Iar' geniul tău ne fie 'n veci păvază,
Ca să păstrăm ce-ai noști din vremuri ne lăsară:
Iubirea sfântă pentru neam și dulcea țară!*

Iosif Stanca.

*) Cătită cu ocaziunea adunării generale dela Curticiu.

Nu întotdeauna titlul valorează munca.

Dacă răsfoim paginile Istoriei, ori scrierile oamenilor de valoare, pedagogi renumiți, vedem, că se combat și contrazic unii pe alții. Rousseau e de un principiu în ale educațiunii, alt pedagog de alt principiu. Unul combate pe alții și alții pe el. Și nu odată se constată, pe baza experienței, că nici unul, nici altul n'au apucat calea cea mai potrivită. Iar cauza e, că acelea principii sunt statorite numai pe baza deducțiunilor teoretice, cari sună bine la urechea individului, dar în cele mai multe cazuri n'au nici o valoare reală.

Așa s'au formulat diferite păreri despre facultățile spiritului omenesc și diferite metode de predare a materialului de învățământ. La deplină clasificare însă numai foarte puține au ajuns, dacă de fapt au și ajuns. Și nu, mai ales cât timp teoreticianii noștrii își formulează părerile lor numai prin deducțiuni teoretice.

Avem ca metod de predare *treptele formale*, cari în timpul din urmă au cucerit lumea școlară. Absolvenții noștrii de pedagogie ies din institut cu un magazin de cunoștințe în aceasta materie, dar ajungând în școală, le aplică numai în parte, căci partea cea mai mare le omit cu totul. Tot ce fac e, că umplu coloanele revistelor pedagogice cu prelegeri practice, lucrate pe baza treptelor formale, fără ca în școala lor să le aplice întocmai. Și nu le aplică, pentru că experiența le-a dovedit imposibilitatea aplicării întru toate a acestui metod de predare. Pentru aceea nu-și permit nici o observare la acest metod, respective față de scăderile lui, ci lucră pe prelegeri practice, nu în folosul și spre binele școlăii, ci mai mult pentru ochii lumii. Spre folos nu poate fi, fiindcă el însuși, cel ce lucră acea prelegere, nu o aplică întocmai și în școala sa. Purcede ca învațătorul, ce combate pedepsele școlare și când colo, el nu aplică, ce e drept, pedeapsa în școala sa, ci bătaia.

Pentru aceea, ar fi greșit a crede, că teoria ca atare ar fi de desconsiderat și că n'ar avea nici o însemnătate în viața școlară. Teoria încă își are însemnătatea și valoarea ei. Ea este motorul, ce pune în mișcare pe cei ce sunt chemați a face fraza școlară; ea le dă direcția cercetărilor, spre a consfinți principiul teoretic prin praxa școlară, dacă practicabilitatea o admite aceasta, și a-l combate, dacă aplicarea lui e imposibilă. Căci a luă de bani buni ori și ce teorie, e tot atât de greșit, precum de greșit e a crede, că teoria n'ar avea nici o valoare. De aici și însemnătatea cea mare, ce o are învățătorul în școala populară. Căci el n'are și nici că e permis a fi numai un simplu *executor* al acestor principii, ci trebuie să constate și practicabilitatea, precum și aplicarea lor.

Apare deci curios fenomenul, ce se observează la unii, că la citirea de opuri, ori de reviste pedagogice, *nu la cuprinsul lucrării se uită*, ci la rangul și titlul celui ce a scris și subscris acea lucrare. În acest caz lucrarea apare ca o scriere de valoare și ca atare merită a fi citită. Și se desconsideră scrierea semenilor săi, deși poate să fie o lucrare de asemenea valoare, ba în multe cazuri poate să cumpenească mai mult în viața școlară. Iar aceasta provine din motivul, că suntem prea îndatinați, a primi de bun tot ce vine dela alții, dela cei cu ranguri și titluri, fără a ne convinge despre practicabilitatea ei. Și mai departe: uităm, că prin activitatea noastră suntem chemați *a staveri chiar și principii pedagogice*. Căci noi nu avem să fim numai niște simpli executori ai principiilor teoretice, staverite de alții, ci noi înșine suntem chemați, a staveri astfel de principii, pe baza experienței. Se recere însă mai multă voință; voința, care deșteaptă în noi convingerea, că și lucrările eșite din pana unui învățător, încă pot avea valoarea lor și nu adată pot fi puse alături cu acelora, cari au alte ranguri și titluri.

Impresiuni dela o conferință tractuală.

De data asta nu ne propunem să ne luăm rolul de cronicari, ci ne mărginim să semnalăm unele *moravuri* ivite în sânul reuniunii.

Noul prezident ține la început o vorbire-program de o însemnătate *istorică*, sbiciuind fără cruțare *curentele*, ce amenință cu pierzare școalele noastre confesionale. Un semn de bun augur.

Vorbirea aceea însă nu cadrează deloc cu modul de *manifestare* de mai târziu al aceluiași prezident, anume:

La sfârșit, Dsa abzice de postul onorific oferit din partea despărțământului cu dragoste, din motivul, că i-s'a făcut oarecari *nedreptăți* administrative din partea biroului central.

Partea tragică a lucrului începe însă în momentul, când declară despărțământului, că în viitor numai în acel caz va primi rolul acesta, dacă despărțământul va veni cu propunere concretă, ca *organul reun. să nu mai fie impus fiecărui membru*¹⁾, ceea ce ar însemna nici mai mult nici mai puțin, decât moartea aceluia. Va să zică ne impune o condiție, care credem, că nu e de *demnitatea* noastră.

Ne mirăm, că nici în aceste zile grele nu se apreciază *importanța* unui organ de publicitate, care a izvorât tocmai din *nevoile* noastre.

Norocul, că majoritatea suntem atât de îndărătnici în credința noastră, de a susține organul *între orice împrejurări*, încât să vină orice *înțelept*, nu ni-ar putea *convince* despre contrarul.

În ceea ce privește discuțiile metodice, încă s'a putut observă oarecare *superficialitate*, spre care — din nenorocire — se vede, că *inclină* majoritatea din membrii despărțământului.

¹⁾ Și așa ceva? Bănuim despre cine se vorbește. Și, ne surprinde, căci, ca om tânăr, din generația cu indigetări bune și cu gânduri așezate, presupuneam mult și așteptam și mai mult — căci este dela cine — și când colo, să auzi astfel de lucruri, cari nu-i șed bine. Presupuneam, ca să urmeze celor de aproape! Ori invidiază. *pe cei de azi-vară*, dela conferința din S.? — N. Red.

Nu mai puțin ne putem plânge de *lipsa de disciplină*; tot semne, cari fac pe oamenii de bine să privească cu neîncredere și neliniște la viitorul reuniunii din acest despărțământ.

Am fi atât de fericiți, atât de mândrii, ca să putem înregistra *bunele moravuri*, apucate dela fericiții noștri înaintași, pentrucă avem totdeauna un locșor ascuns în camerele inimii noastre, pentru câți mai mulți *idealiști*, cari vin să munciască cu *dragoste* și cu *cinste* în via Domnului!

Unul dintre membrii reuniunii.

Învățăceii și învățătorul.

După »Neue Bahnen« de prof. N. Mihulin.

Afară de părinți, între împrejurări normale, nu există om, care, să se bucure de o așa însemnătate, în viața copilului, ca și învățătorul. Cu mult mai mare e însemnătatea aceasta decât o cred înșiși părinții, e cu mult mai mare, căci dela învățător depinde desvoltarea și nimicirea elevului deobligat la școală. Ce e deci mai natural, de o parte, decât ca învățătorul să cunoască pe deplin, pe lângă ființa elevului, ca și a lui, interesele, firea lui și invers, învățacelul să se apropie cu toată încrederea, cu toată dragostea sufletului său de învățător, ca de adevăratul său părinte sufletesc. Așa trebuie, așa ar putea fi și cum stăm azi în multe, dacă nu, zic, cu toate școalele?

Când băiatul se prezintă în școală, îi apare învățătorul ca un zeu, ca un ceva necunoscut. Vai de el, dacă i-se pare un simplu om, când părăsește școala. Frica de acel necunoscut, ce o simte fiecare băiat atunci, când pășește peste acel prag, care-i răpește libertatea lui de mai nainte, dispare cu bucuria noulății și cu o față senină, cu o cântare, cu un cuvânt blând, prin o adiere învățătorul câștigă sufletul băiatului. El toate îi crede, așa că

dacă învățătorul i-ar spune, că în școală e datină a umbla cu spatele nainte, sigur că și micuțul ar încerca să umble așa.

Precum elevii, așa și învățătorul stă față cu un ceva necunoscut. Cine sunteți voi? Ce puteți voi? Ce aduceți cu voi? Curiozitate ori neștiință? Îmi veți ușură ori îngreună poziția? Și așa mai că în oara primă se începe instrucția. Și sunt încă multe, multe, foarte multe de isprăvit. Întâi vreau să vă cunosc ar începe el, de cumva, (după putință) încă nu i-ar cunoaște. Nu creadă, nici *directorul*, nici *învățătorul-conducător*, cari adese-ori sunt numai în senzul strict al cuvântului, conducătorii școlai, că au făcut indestul pentru școală, dacă au întrebat de numele, anul, ziua și locul natal al elevului — nu ei, ci unde este învățător separat pentru fiecare clasă, — acesta să facă primirea. Ia înțelesul adevărat al cuvântului, a primi elevul în școală înseamnă a-l ridică, a-l primi în sufletul tău. Nu 20—30 într'o oară, când apoi sunt tractați ca și o marfă, sunt numărați ca și qile, ci unul într'o oară unul într'o zi. Părinții vin cu ei. O zi momentuoasă, ceasuri însemnate în viața omului. Învățătorul cunoaște trunchiul, (dacă e nou în comună se interesează a-l cunoaște) și acum iată mlădița naintea lui, vorbește cu el, ca și un prietin, ca și un unchias, întreabă și povestește, ascultă și se supune, se nizuiește, ca acest sulețel să primească o privire clară despre el și despre cele spuse de el. Și apoi roagă părinții — că atunci, când elevul acasă se joacă sau umblă cu instrumentele sale de învățământ — să-l observe, și observările să le comunice cu el. Nimic nu e fără interes, fie observările corporale ori spirituale, toate își au însemnătatea lor. Învățătorul întâiu întreabă ca un medic, apoi ca o mamă și în fine ca un pedagog. Nici împrejurări, cari la aparență ni-se par secundare nu trebuiesc desconsiderate: unde e casa elevului, de multe-ori umblă în liber, ce se joacă bucuros, are frați ori bunici, ce relațiune e între băiat și ei și așa multe sute de întrebări. Și din toate acestea își alcătuieste învățătorul o iconă clară. Dar face deosebire între cele oficioase și între ob-

servările lui. Celea merg cu el până în clasa ultimă, acestea le ține pentru sine, ca să le folosească la timp potrivit (dar nu ca armă ucigătoare!!!).

Acum, dacă vine un învățător nou în școală? Ce se întâmplă? Față de un învățător nou, elevii sunt cu mai puțină încredere, ca și când au intrat de prim dată în școală, și mai ales atunci, dacă învățătorul respectiv a mai funcționat la aceea școală. Judecata lui deja e făcută și îl petrece din clasă în clasă, cei mari o predau celor mici și așa mai departe unul la altul. »O, acesta e strict, cu asta poți face ce vrei, de asta vă feriți!« »Aveți noroc, că el e al vostru!« ș. a. Judecăți de acestea se pot zilnic auzi din gura elevilor. Și în cazul acesta prima datorie a învățătorului e, să-și cunoască elevii. Toată ființa copilului să o examineze, căci nu e lucru bagatel, că dacă cineva produce puțin din limbi ori științe, e bun desemnător, un muzicant isteț, un gimnastic ori notător bun ori poate să arate progres în cele practice. Numai dacă din toate punctele de vedere cunoaște elevii, dacă cu ei trăiește, cu ei e la lucru, la joc, la preumblare, la excursiune, numai atunci se poate pune în poziția lor. *Și a ști a te pune în poziția copilului, a elevului, este recerința fundamentală a fiecărei educațiuni și instrucțiuni raționale.*

Și dacă vine un elev nou în școală, lucru prim e, să aflăm cheia, cu care să-i deschidem inima. Fiecare dintre noi știe, cunoaște starea elevului, când intră de prima oară în școală. Vin elevii cei vechi, vine învățătorul, vine directorul, preotul, nimenea nici un cuvânt blând, nimenea, după primire nu le pune o întrebare cât de neînsemnată, din care ar vedea un interes față de ei.

(Va urmă).

Metodele aplicate de învățătorii noștri la propunerea limbei maghiare.

Planul ministerial de învățământ, edat cu Nr. 120.000/908, pe învățătorii români din Ungaria încă i-a pus — prin vastitatea materialului — în o poziție foarte dificilă și precară totodată, i-a pus: între ciocan și nicovală — cum se zice — și ca să scape teafări din această încurcătură, se opintesc cât numai pot de a satisface §-lui de lege impus și care chiar după stabilirea planului nostru de învățământ, puțină schimbare va suferi și încă e întrebare, dacă va suferi-o!?

Cu toate, că misiunea lor se pare atât de grea în timpul de față, dar îndeosebi dela 1911 încolo, totuși — tare cred — destoinicia și bărbăția dascălului român vor eși biruitoare și aceasta o cred cu atât mai vârtos, cu cât dascălul român, în ce privește procedurile și metodele reclamate de educațiune și instrucțiune, poate rivaliza cu oricare învățător străin din patrie și aceasta o spun fără a vâna măguliri.

O vie dovadă despre interesul ce-l are în vedere dascălimea noastră față de asigurarea mersului învățământului în toate privințele este și discuțiunea pornită în jurul metoadelor de propunere — cu succes — ale limbei maghiare, deși chestia de față o putea suleva și dela 1910/11, când legea intră în vigoare, iar nu cu ani înainte.

Tot aceasta voiesc s'o fac și eu în cele ce urmează:

Metodele, în jurul cărora s'au luat cuvântul, sunt: *metodul direct și metoda indirect*, pe baza cărora se propune de prezent. Primul metod în Ungaria are de născocitori pe prof. Brassai Samuel și Wieator Vilmos, iar al doilea se bazează pe procedurile stabilite de Hamilton și Tossaint-Langenscheid.

Fiecare metod își are aderenții săi.

Părerii pro și contra au apărut, după cât știu, atât în coloanele acestui organ, cât și în foaia »Biserica și Școala«.

Principiul aderenților metodei indirect este, că acesta e metoda adevărată cu ajutorul căreia se poate asigura rezultatul multumitor din limba maghiară, deoarece tot ce elevul vorbește în limba maghiară, necondiționat și înțelege, întrucât acel servește ca mijloc limba maternă-română.

Ei mai zic, că o limbă se poate învăța cu succes fără ajutorul celei materne numai în cazul, dacă există mediul social suficient, în care des învățându-se individul, își însușește ușor respectiva limbă străină, iar neexietând acest mediu, — cum e și la școlile noastre — inomis avem să luăm refugiu la limba maternă, chiar și atunci, când acest metod nu ne-ar conveni din cine știe ce cauze închipuite!..

Nu obvine acela singur caz, în care, elevul, cu ajutorul limbei materne, să nu poată face progres în limba maghiară, fie că-și frământă capul cu intuiții ori abstracții; totul poate pricepe fără a-și forța inteligența sau puterea de judecată întru a afla, că propriamente, ce voințe învățătorul său să scoată prin »acțiunile« sale de multe-ori unilaterale și fără de nici un rost la realizarea scopului, cum exige metoda directă, ceea ce voiu și dovedi mai jos.

Acesta e motivul pentru care metoda indirectă îl aplică majoritatea învățătorilor noștri și între cari, nu mă genează a mă număra și eu: scriitorul acestor șire. La acest metod nimic nu merge pe dibuite, recunoaștem, că încet, dar sigur.

Drept-ce metoda indirectă se poate numi un metod clar, lămurit și bine determinat, nearogându-și alte calități bune, decât acelea, pe cari le merită întru adevăr.

Capul lucrului este, ca învățătorul să-l știe aplică cum se cade, ignorând sufixele de tot felul și formele gramaticale.

Aci ajungând, am s'o spun, pe baza experienței câștigate, că e mai ușor a traduce respective lămurile noțiunile și cuvintele din ungurește pe românește, decât întors, pentru că scopul final ne este câștigarea dexterității de vorbire în limba maghiară și nu în cea română, de care elevul deja dispune.

De pe românește în ungurește pierdem vreme mai multă și rezultatul nu e mai bun. (? R.)

Așa d. e., dacă cu clasa III-a vom tracta regiunile principale în limba maghiară, la mapă simplaminte vom zice, spre a formulă răspunsul :

»Hogy tudjuk meg a világtájakat?«¹⁾

Zicerea o repețesc cu elevii de 2 sau 3 ori scrisă fiind pe tablă: mai întâi despărțită în silabe și apoi fluent, la fine și în cor.

Acum nu mai întrebăm pe unul mai bun: Ce se zice în zicerea aceea în românește?²⁾

Elevul va cunoaște din anii de mai înainte înțelesul cuvintelor: »hogy (cum) și tudjuk meg« (știm), — iar la »a világtájakat« se va opri stând nedumerit. În v. le va zice :

Fiilor ! »a világtájakat«, însemnează »regiunile lumii« ; după care explicare ei ușor află înțelesul pe românește.

Dupăce am aflat înțelesul în limba maternă, propoziția maghiară o mai repețim, cum s'a arătat la început ; iar la urmă îi punem s'o scrie pe tablite sau în caiete și atunci n'avem teamă, că elevii maghiari din școlile lor vor pronunța ori înțelege mai bine decât ai nostri materia astfel tractată.

La darea răspunsului: »A világtájakat úgy tudjuk meg, hogy arcunkkal a térkép felé fordulunk és akkor jobbra kelet, balra nyugat, felfelé éjszak, lefelé pedig dél lesz«, procedem tot ca la învățarea întrebării.

Cine nu-mi crede — probeze.

La una să mai grijim: Elevul să fie dexter d'opotrivă în darea răspunsului ca în punerea întrebării, căci numai astfel se poate pune bază elevului d'a conversa în

1) Întrebarea trebuie pusă și exerciată și întors: „A világtájakat, hogy tudjuk meg?“

2) E mai bine să întrebăm: Ce se zice în zicerea aceea românește?... decât ce însemnează? deoarece în modul acesta țintim nu la traducerea stereotipă a frazei, ci mai vărtos se caută la cuprinsul, raportul sau mai bine nexul logic exprimat în cutare zicere.

materia parcursă și în fine limba în conversație, nu e decât un fel de dialog continun.

Va să zică, sau lămurim cunoștințele din românește pe ungurește, sau din ungurește pe românește, nodul gordian îl desleagă limba maternă.

Învățătorul român neabandonând limba maternă, ca mijlocul cel mai sigur și ireproșabil la instruirea limbii maghiare: metoda indirectă — de fel nu e eschis ca cu rezultatul său obținut să nu »surprindă« pe cei ce-i privește mai deaproape!

(Va urmă).

Istoria școlii române din Măderat.

Schiță monografică.

(Continuare.)

Dupăcum s'a zis la alt loc și dupăcum s'a văzut din datele statistice ale anilor școlari notați mai înainte, numărul obligaților, cari au cercetat școala română din Măderat, s'a ridicat de tot, încât comunitatea bisericească a fost silită să mai înființeze încă o școală — a treia — care să cuprindă obligații ce nu mai aveau loc în cele două sale. — Astfel deschizându-se a treia școală, care a cuprins clasele I și II mixte, puterile didactice s'au întărit, iar numărul elevilor s'au împărțit proporționat, încât fiecare școală aveă numărul recerut de lege.

Deodată cu divizarea claselor s'a schimbat și »ordul oarelor« pentru propunerea diferitelor obiecte de învățământ, fiind un ord pentru clasele inferioare și altul pentru cele superioare.¹⁾ Amândouă au fost în cadrul »Planului de învățământ« și a dispozițiunilor superioare. La clasele superioare — separat prunci și fete — a fost împărțit materialul în modul următor:

¹⁾ Fiind pentru școala mixtă prea mulți obligați, cl. II s'a divizat, rămânând o parte la școala mixtă, iar alta parte divizându-se între școala de copii și fete.

Religia	s'a propus	3 (trei)	oare	la săptămână:
Limba română	>	>	6 $\frac{1}{2}$	> > >
Limba maghiară	>	>	7 $\frac{1}{2}$	> > >
Matem. și Geom.	>	>	5	> > >
Geografia	>	>	1	> > >
Istoria și Const.	>	>	1 $\frac{1}{2}$	> > >
Ist. nat. și Econ.	>	>	2	> > >
Fizica	>	>	1 $\frac{1}{2}$	> > >
Cântarea	>	>	1	> > >
De tot:			28	oare, > >

iar în lunile de primăvară s'a mai propus câte 1 oară gimnastica și $\frac{1}{2}$ oară desenul.

În anul școlar 1905/6 numărul obligațiilor pentru clasele superioare²⁾ au fost 100 prunci și 80 de fete, cari au rămas până la finea anului școlar, fiind împărțiți în 6 event. 5 clase și anume: cl. II=39 copii, cl. III=32, cl. IV=20, cl. V=7 și cl. VI=2, iar fetele: cl. II=30, cl. III=29, cl. IV=9, cl. V=7 și în cl. VI=2 fete, — la școala cotidiană, iar la cea de repetiție au fost 45 de băieți și 36 fete împărțiți, în 4 clase (III—VI). Calculii prestați cu finea anului școlar au fost următorii:

a) Școala de băieți:

Din Religie	30 elevi	cu foarte bine,	37	cu bine,	28	cu suf. și	5	cu nesuf.					
> Limba rom.	17	"	"	"	38	"	"	36	"	"	9	"	>
" " magh.	10	"	"	"	31	"	"	40	"	"	19	"	"
" Aritmetică	17	"	"	"	34	"	"	33	"	"	16	"	"
" Geografie	8	"	"	"	18	"	"	20	"	"	15	"	"
Istorie și } Constituție }	4	"	"	"	14	"	"	5	"	"	6	"	"
Istoria nat. } și Fizică }	2	"	"	"	2	"	"	4	"	"	1	"	"
" Economie	11	"	"	"	20	"	"	27	"	"	3	"	"
Desemn și } Caligrafie }	10	"	"	"	32	"	"	34	"	"	1	"	"
" Cântare	13	"	"	"	31	"	"	42	"	"	14	"	"
" Gimnastică	8	"	"	"	28	"	"	23	"	"	3	"	"

²⁾ Datele referitoare la obligații dela școala mixtă — în parte — s'au pierdut.

b) Școala de fete:

Clasa II, cu laudabil	—,	cu bun	10,	cu suficient	17,	cu nesuf.	6=30
" III, " " "	1,	" " "	14,	" " "	12,	" " "	2=29
" IV, " " "	1,	" " "	6,	" " "	2,	" " "	—= 9
" V, " " "	4,	" " "	4,	" " "	—,	" " "	1— 9

c) Școala mixtă.

Clasa I 46 băieți, 44 fete.

În decursul anului școlar au fost 310 de prelegeri cotidiene și 52 de repetiție, cercetate regulat de 83·30%, neregulat 12·90% și nici decât 1·80%. Absenții au fost numai la școala de copii 5401, din cari scuzate 2083, iar nescuzate 3318, din cari arătate 710.

În decursul anului școlar școalele au fost vizitate câteodată de către inspectorul regesc și de către inspectorul tractual.

Examenul final s'a ținut în 21 maiu (2 iunie) fiind prezenți 83 băieți dela școala cotidiană și 13 de repetiție, de asemenea 75 fete (școala cotidiană).

În anul școlar 1906/7 au fost înregistrați: a) școala de băieți 130, împărțiți în V clase (II=30, III=34, IV=24, V=10, VI=3), din cari au rămas până la finea anului 101. b) școala de fete 74 eleve (II=32, III=26, IV=12, V=4), iar școala mixtă (cl. I) 46 băieți și 42 fete. — La școala de repetiție au fost înscriși 45 băieți și 38 fete, împărțiți în 4 (III—VI) clase.

Clasificarea finală a fost următoarea:

a) Școala de băieți.

Din Religie	32	cu f. bun,	38	bun,	22	suficient,	9	nesuf.
" limba română	27	" " "	35	" "	31	" "	8	"
" limba maghiară	10	" " "	18	" "	55	" "	18	"
" Aritmetică	25	" " "	28	" "	32	" "	16	"
" Istorie și Const.	5	" " "	6	" "	4	" "	—	"
" Geografie	12	" " "	14	" "	36	" "	10	"

Istoria nat. și Fizică	6	"	"	"	4	"	3	"	—	"
Din Economie	15	"	"	"	19	"	36	"	2	"
Caligraf. și desen	17	"	"	"	30	"	46	"	8	"
Din Cântare	12	"	"	"	26	"	32	"	3	"
„ Gimnastică	15	"	"	"	34	"	21	"	2	"

b) Școala de fete.

Clasa	II	3 f. bun,	12	bun,	8	suficient,	9	nesuficient=	32
„	III	2 „ „	9	„	13	„	2	„	=26
„	IV	5 „ „	4	„	3	„	—	„	=12
„	V	4 „ „	—	„	—	„	—	„	=4
Suma	14	„ „	25	„	24	„	11	„	=74

În decursul anului școlar au fost 157 (314 prel.) zile de prelegeri cotidiene și 42 de repetiție, cercetate regulat de 77⁰/₀, nereg. 18⁰/₀ și nici decât 5⁰/₀ la școala cotidiană, iar la repetiție: reg. 42⁰/₀, nereg. 29¹/₂⁰/₀ și nici decât 28¹/₂⁰/₀. Absenții au fost la școala de copii 5851, din cari scuzate 1252 și arătate 2493, — iar la școala de fete au fost 2150, din cari s'au scuzat 1311.

Școalele — în acel an — au fost vizitate numai de către autoritățile și organele confesionale de 5 (cinci) ori.

Examenul final s'a ținut în 20 maiu (1 Iunie), fiind prezenți 92 copii și 70 de fete.

În acest an au trecut mai mulți băieți (prunci de vințelari) la școala maghiară, dar în toată Sâmbăta cerceau oarele de religie.

(Va urmă).

INFORMAȚIUNI

Congresul național bisericesc, ținut în săptămânile trecute în Sibiu, a adus o mulțime de concluze foarte importante. Dintre chestiunile, cari ne preocupă cu mult interes, au primit soluțiune: Înființarea episcopiilor din Orașea-mare, Timișoara și Cluj, însărcinându-se consistorul mitropolitan, ca la timp potrivit, să iee dispozițiunile necesare pentru efectuarea concluzului. Susținerea ori închiderea școalelor confesionale, chestie mult discutată în timpul mai recent, a fost rezolvată fără multă discuțiune, decretându-se în unanimitate susținerea și invitându-se consistoarele eparchiale a căuta căile și mijloacele necesare pentru salvarea și susținerea școalelor confesionale. În chestiunea catechizării elevilor români dela școalele cu limba de propunere maghiară s'a adus concluz, că catechizarea să se facă exclusiv numai în limba română, ca limbă liturgică a bisericei noastre. Afară de acestea s'a votat regulamentul pentru parohii, pentru organizarea învățământului, pentru examenul de ecalificațiune a profesorilor pre-parandiali și regulamentul disciplinar. În regulamentul școlar s'a susceput chestiunea controlului prin revizori de specialitate; s'a omis cu totul școala de repetițiune. Consistorul mitropolitan venise și cu propunerea înființării unui organ școlar pentru întreaga Mitropolie, dar lipsind garanțiile de susținere, afacerea s'a redat consistorului mitropolitan: ca să ale modalitatea pentru asigurarea existenței acelu organ mult dorit din partea cercurilor școlare.

✓ † A. I. Muntean. S'a stins unul dintre harnicii membrii ai corpului inv. din dieceza aradului, încă în floarea vieții, împlinind abia 44 ani, când mai putea fi, ca să-și așeze pe cei *opt orfani*, pe cari i-a lăsat în grija mamei lor fără de razim. S'a stins un om, care întreaga sa viață și-a jertfit-o pentru educarea neamului său, lăsând alte comoții, cari poate li făceau viața mai ușoară și mai tihnită... Când ajunsese în cursul IV, înainte cu 26 ani, iată că și A. Muntean e înscris cu noi — să se facă cursorul vestitor de soarte mai bună a neamului său, (și nu i-a plăcut să se facă altceva, deși absolvase 6 cl. gimn. cu succes bun), iar după absolvare ne trezim, că suntem vecini. Vecini cu satele și vătrași cu năcazurile, că erau aceleași. Și tot așa în conzul-

tații și planuri, până ce vremea ne-a ros și ne-a tocit, pe el mai repede și mai degrab. Și care fi este mulțumirea, că s'a luptat mai mult ca alții? Abia aducerea aminte. Și cine îl va mai aminti? Singură familia neconsolată... căci așa e soarta noastră aici pe acest pământ: să faci tuturor din destul toate — ba și mai mult, și recunoștință să n'ai dela nime, nici dela mari, nici dela mici, numai să muncești și să ineci ori ce isbucnire de durere.

Așa a fost repozatul coleg și fost conșcolar. *In loc de sărbătorirea alor 25 de ani de muncă rodnică, a trebuit să-i zicem: în veci pomenirea lui!* La groapă a fost petrecut de cătră un număr mare de popor, iar colegii din tractul Șiria s'au prezentat toți cu excepția unui bolnav.

— † *Ioan Pinciu*, fost ppresbiter în Ciacova, unul dintre cei mai buni sprijinitori ai școalei, a trecut la cele vecinice. — Prin moartea sa, școala a pierdut un mare părlinitor, iar biserica și națiunea un om cum rari se află. — Eternă amintire!

Conferințe învățătoarești. Despărțământul prot. *Buteni*, al reuniunii inv. rom. dela școalele pop. conf. ort. din prot. aradane I—VII, își va țineă adunarea de toamnă Sâmbătă, 7/20 noemvrie a. c. în, localitatea școalei ort. rom. din Buteni, la care sunt poftiți a participa toți membrii desp. precum și binevoitorii școalei.

Programa: 1. Asistare la chemarea Duhului sfânt în biserică din loc, la orele 8 a. m. 2. Ascultarea prelegerilor în școala inv. P. Perva. 3. Cuvânt de deschidere. 4. Constatarea membrilor prezenți. 5. Reflexiuni asupra prelegerilor. 6. „Andrei Baron de Șaguna“, dizertație de Romul I. Boșcaiu. 7. Executarea concluzelor adunării generale. 8. Încasarea taxelor. 9. Propuneri și interpelări. 10. Fixarea proximei adunări. 11. Autenticarea protocolului. 12. Încheiere.

Bodești, la 14/27 oct. 1909. *Nicolau Boșcaiu*, prezident.

— Membrii despărțământului ppopesc Arad, prin aceasta se convoacă la I-a conferință din anul adm. 1909/10 pe ziua de 31 octomvrie (13 noemvrie), în școala centrală gr. or. română din Arad. Programul: 1. La 8 ore: chemarea duhului sfânt. 2. Prelegere practică de desemn, ținută de dl Iosif Moldo-

van. 3. Deschiderea conf. și bineventarea oaspeților. 4. Constatarea prezenților. 5. Raportul biroului. 6. „Mihail Eminescu ca pedagog“, dis. de Nicolae Cristea, învățător în Mândruloc. 7. „O pagină din activitatea școlară a mitropolitului Andreiu br. de Șaguna, dis. de Petru Colțeu, inv. Mândruloc. 8. Despre regiuni, prelegere practică de G. Popoviciu, inv. Batania. 9. Citirea disertațiilor oficioase. 10. Esecutarea concluserilor com. central. 11. Reflexiuni asupra prelegerilor și dis. ascultate. 12. Propuneri și interpelări. 13. Fixarea locului pentru proxima conferință. 14. Autenticarea protocolului. 15. Închiderea conferinței. Mândruloc la 14/27 octomvrie 1909. *Ioan Vancu*, președinte. *Nicolae Cristea*, notar.

— Despărțământul protopopesc *Boroșineu*, al reuniunii inv. rom. dela școalele pop. conf. ort. din ppiatele arădane I—VII, și-a ținut conferința de toamnă luni, 19 oct. v. (1 nov. n.) 1909, în comuna Somosheș, la școala inv. *Ioan Tau*.

— Desp. ppesc *Chișineu*, al reuniunii inv. rom. dela școalele confesionale ort. din ppiatele aradane I—VII, și-a ținut conferința de toamnă Sâmbătă, 27 oct. (6 nov.) a. c., în comuna Cintei, la școala inv. *Ioan Popoviciu*.

— Desp. prot. *Radna* al reuniunii inv. rom. dela școalele populare confesionale ort. din prot. arădane I—VII, și-a ținut conferința sa de toamnă luni, 12/25 oct. a. c., în comuna Maria-Radna. Cu această ocaziune medicul cercual și membrul fondator al reuniunii noastre dl *dr. Atanasie Brădeanu*, a ținut învățătorilor adunați o prea succeseasă prelegere din igienă, dând învățătorimii prețioase povețe în aceasta chestie.

— Învățătorii din ppresbiteratul *Șiria*, și-au ținut adunarea de toamnă în comuna Galșa, la 13/26 oct., unde în loc de prelegerile practice, îndatinat până ael, s'a ținut prelegere din l. română pentru cl. IV, de cătră inv. I. Groșorean, apoi s'a deliberat asupra unor lucruri importante și s'a ascultat disertația dlui I. Cădar din Cherechiu, asupra căreia s'a discutat interesant și obiectiv. Conferența a mai deliberat asupra propozițiilor transpuse de cătră comitetul central. Ședința viitoare s'a decis să se țină în Pâncota.

Gheorghe Jianu, prezidentul reuniunii învățătorilor rom. din dieceza Caransebeșului, a petrecut zilele aceste în Arad, în afacerea *prea îndrăznețelor* atacuri îndreptate în coloanele „Tribunei“ de un necunoscut, contra reuniunii lor, care este la noi una dintre cele mai înaintate reuniuni învăătorești, din care fac parte — afară de învățători — toți fruntașii neamului din părțile bănățene. Regretăm și din parte-ne, că se strecură prin organele noastre astfel de porniri, din cari se pot desvoltă lavine distrugătoare instituțiilor noastre culturale, în aceste timpuri furtunoase.

Prelegere antialcoholistă. Profesorul preparandial *Nicolae Mihulin*, a ținut tinerimei dela seminarul nostru ort. român din Arad, la 6 nov. a. e., orele 2 p. m., o prelegere antialcoholistă bine succasă.

Prelegerea a fost foarte interesantă, atât pentru cuprinsul ei bogat, dar mai ales pentru argumentele sale neresturnabile biologice, medicale și statistice aduse contra folosirii alcoolului. Prelegerea a avut o mare influință asupra tinerimei auditoare, care depărtându-se murmură mereu: „Jos cu berea, jos cu vinul și alcoolul!“ Osteneala numitului profesor merită toată lauda.

Intuițiunea în Anglia. În Anglia toate acele obiecte de învățământ, cari pot fi intuite, ca istoria și geografia, se arată elevilor prin icoane spre a avea o idee mai bună despre lucrurile învățate. Cel mai mare pond se pune pe istoria patriei, deoarece sunt de credință, că numai astfel e în stare elevul a aduce în consonanță raportul ce există între națiunea engleză și cele stăine. Sunt școale, cari au la 20.000 icoane geografice și istorice. În modul acesta studiile abstracte devin mai interesante și instructive.

Solviri. *Taxe de membrii*: Ioan Bogdan, Dimitrie Olar, Ioan Funar, Iuliana Nastici, Hersilia Cadariu, Sidonia P. Ungurian, Ana Ignuța, Stefan Fericean, Cornel Creț, și Iuliu Groșorean, câte 2' cor., Savu Crișan 4 cor., Avram Nini 5 cor., Ioan Știrbu 11 cor., Nicolae Ștef și Pavel Ageu câte 4 cor., Liviu Dublea 2 cor. *Abonament*: Iuliu Groșorean, Savu Crișan, Ioan Funar, Iuliana Nastici, Ana Ignuța, Dimitrie Olar, Stefan Fericean și Cornel Creț câte 5 cor., Avram Nini și Pavel Ageu 15 cor., Nicolae Ștef și și Demian Sebeșan câte 10 cor., Liviu Dublea 5, Ioan Știrbu 10 cor. *Fondul „Teodor Ceantea“*: Petru Rusu 50 cor., Pavel Ageu 10 cor. *Fondul de editare*: Nicolae Ștef 10 cor. *Spese de proces*: Pavel Ageu 3 cor.

Aviz. In nr. 42 al org. „Néptanítók Lapja“, s'a publicat, spre marea noastră mirare, un ordin ministerial prin care se interzice folosirea manualului „A treia carte de cetire de Iosif Moldovan și consoții“. Dupăce acest manual prin ord. minist datat la 21 oct. 1908, nr. 110983, a fost conces — nu interimal și condiționat — ci în mod definitiv, am întreprins la Ven. Cons., la insp. reg., ba chiar și la Înaltul Ministru, cerând explicații și scoaterea din vigoare a acestui ordin dat din greșală, de unde am și primit asigurarea rectificării. Spre mai bună lămurire a afacerii, comunic în text original pasagiul respectiv din ordinul de aprobare al În. Minist. adresat insp. reg. din Arad :

F. evi szeptember hó 19.-én 3347. sz. a kelt felterjesztésére tudomás és további eljárás végett értesitem tanfelügyelő urat, hogy a következő két könyvet : *A doua carte de cetire* és *A treia carte de Iosif Moldovan*, miután a kifogásolt olvasmányok töröltettek, román elemi népiskolák számára tankönyvül engedélyezem“.

Domnii învățători, cari au introdus în școalele lor manualele noastre, să fie liniștiți, sperând, că incurând li-se va da ocaziunea să cetească lămurirea afacerii și nu li-se va întâmpla neplăceri. Cu dragoste colegială *Iosif Moldovan*, inv.-director școlar în Arad.

Posta Redacției.

Dlui *D. Simea* în C. Foaia se expediază regulat, caută la postă, că poate acolo e sminta. — Dlor *I. Cadar* și *T. Mariș*. S'a dispus, ca sa vi-se trimită foaia în comuna unde sunteți. *I. C.* în Socodor. Scuze, că nu le putem publica toate deodată. Le va veni rândul la toate. Salutare! — *D. T. M.* în E. Nu i-am putut da loc prelegerii dtale, deși e corect lucrată, dar uită, că ne-am blamă publicând în organul nostru o lucrare în limbă străină; de altcum comitetul redacțional va delibera asupra ei. *D. I. R.* în T. Vatra școlară și noi o primim neregulat, cu excepția nrilor ultimi — ceialalți abia i-am văzut. — *I. Stanca*. Cerem scuze, că numai acum vine rândul elogiei făcute corpului didactic, dar s'a pierdut și abia acum am aflat-o.